

Valget af 10. klasse

Unge veje mod ungdomsuddannelse

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

INDHOLD

Valget af 10. klasse

1	Resumé	4
----------	---------------	----------

2	Indledning	7
2.1	Metode	7
2.2	Projektgruppe	9

3	Om valget af 10. klasse	10
3.1	Halvdelen af de unge i 9. klasse har søgt 10. klasse	10
3.2	Flest unge vil i gymnasiet efter 10. klasse	11
3.3	Grunde til at tage 10. klasse afhænger af, hvilken type 10. klasse man skal i	12
3.4	Valget af 10. klasse er velovervejet	14

4	Hvad kendetegner unge, der vælger 10. klasse?	19
4.1	Unge med stærk socioøkonomisk baggrund vælger i højere grad at tage på efterskole	19
4.2	Unge, der har søgt ordinær 10. klasse, har mindre faglig selvtillid	20
4.3	Flere unge, der har søgt ordinær 10. klasse, er vurderet ikke-parate	21
4.4	Unge uddannelsesplaner efter 9. klasse hænger sammen med deres grundskoleoplevelser	24
4.5	10. klasse som en mulighed for at starte på en frisk	26
4.6	Unge, der skal i 10. klasse, vurderer deres karrierekompetencer dårligere end øvrige unge	27

1 Resumé

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) sætter i denne rapport fokus på unges valg af 10. klasse.

46,2 % af 9.-klasseeleverne søgte i 2018 10. klasse. Andelen er steget efter at have været faldende i en lang periode. Det er derfor relevant at bliver klogere på de unges valg, herunder at undersøge både de unges bevæggrunde for valget og hvad der kendetegner de unge, der søger forskellige former for 10. klasser.

Rapporten er baseret på spørgeskemabesvarelser og kvalitative interviews med elever i 9. klasse, og er en del af en større forløbsundersøgelse, Unges vej mod ungdomsuddannelse, hvor EVA følger en årgang af unge fra 8. klasse og fire år frem med fokus på deres valgproces og overgang til ungdomsuddannelse.

Der findes mange former for 10. klasser – på folkeskoler, 10.klassecentre, friskoler, privatskoler, erhvervsskoler, ungdomsskoler, kommunale specialtilbud, særlige behandlingstilbud, frie fagskoler og efterskoler. Hovedparten af 10. klasseaktiviteten sker inden for rammerne af folkeskoleloven, hvilket betyder, at undervisningen skal leve op til krav fastsat i folkeskoleloven. Der findes dog også tilbud om 10. skoleår som ikke i juridisk forstand kan karakteriseres som 10. klasse, men som gennemføres indenfor rammerne af hhv. friskoleloven, efterskoleloven og ungdomsskoleloven.¹ Rapporten tager udgangspunkt i de unges egne overvejelser om valget af et ekstra skoleår efter 9. klasse, og går ikke i dybden med de mange forskellige former for 10. klasser. Af hensyn til overskueligheden i fremstillingen i rapporten skelnes der derfor overordnet set mellem 'ordinær 10. klasse', som betegner 10. klasse i henholdsvis 10. klassecenter, på friskole, privatskole eller en erhvervsskole og '10. klasse på efterskole', som også dækker frie fagskoler.² Undersøgelsen omfatter således også elever, der følger et 10. skoleår uden for folkeskolens indholdsbestemmelser.

Resultater

Halvdelen af de unge i 9. klasse har planer om 10. klasse

I alt halvdelen af de unge i undersøgelsen angiver, at de har søgt 10. klasse. Hovedparten af de unge skal på efterskole (32 %), mens 17 % skal i en 10. klasse på en grundskole eller i et 10. klassecenter. Derudover er der en lille andel (1 %), der skal i 10. klasse på en erhvervsskole. De resterende

1 Betegnelsen 10. klasse må kun anvendes i andre skoleformer end folkeskolen, hvis undervisningen står mål med den obligatoriske undervisning i folkeskolens 10. klasse, jf. § 19 c, stk. 2, 3, 5 og 6, jf. dog § 19 i, stk. 1, om specialundervisning, og hvis skolen tilbyder de dertil knyttede prøver, jf. § 19 f, stk. 1. § 19 c, stk. 4, finder tilsvarende anvendelse for disse skoler. (<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=196651>)

2 De erhvervsrettede 10. klasseformer EUD10 og 20/20 ordningen indgår dermed i kategorien 'ordinær 10. klasse'. Dette skyldes, at meget få andele af eleverne i undersøgelsen har søgt en erhvervsrettet 10. klasse. Der kan derfor ikke meningsfuldt afrapporteres på denne gruppe isoleret set.

unge skal enten noget andet (5 %) eller direkte på en ungdomsuddannelse. 39 % af de unge har søgt en gymnasial uddannelse, mens blot 6 % af de unge har søgt en erhvervsuddannelse.

Unge, der vælger 10. klasse, oplever udfordringer i forhold til skole og uddannelse

Fælles for gruppen af unge, der har søgt 10. klasse, er, at skoletræthed er hyppigt forekommende. Således oplever henholdsvis 54 % (ordinær 10. klasse) og 57 % (efterskole) af de unge at være skoletrætte. Til sammenligning er det 44 % af de unge, der har søgt en gymnasial uddannelse, som oplever at være skoletrætte.

Unge, der har søgt 10. klasse, vurderer desuden generelt deres karrierekompetencer dårligere end øvrige unge. Det gælder såvel viden om egne interesser, styrker og svagheder som viden om uddannelser.

Endelig er det kendetegnende for de unge, der har søgt 10. klasse, at de har lavere faglig selvtillid end den store gruppe af unge, der går direkte i gymnasiet efter 9. klasse. Således er der kun 12 % af de unge, der har søgt ordinær 10. klasse, og 21 % af de unge, der har søgt 10. klasse på efterskole, der vurderer, at de har høj faglig selvtillid. Til sammenligning gør det sig gældende for 32 % af de unge, der har søgt ind på en gymnasial uddannelse.

Forskellige ungeprofiler i ordinær 10. klasse og 10. klasse på efterskole

Der er også en række forskelle på de ungegrupper, der vælger henholdsvis ordinær 10. klasse og 10. klasse på en efterskole. Unge, der har søgt efterskole, skiller sig ud ved at have en stærkere socioøkonomisk baggrund end unge, der har søgt 10. klasse. Der er desuden færre uddannelsesparate unge blandt unge, der har søgt en ordinær 10. klasse.

Unge, der skal i ordinær 10. klasse, vurderer også generelt deres tid i grundskolen mindre positivt end unge, der skal i 10. klasse på en efterskole eller skal i gymnasiet. Unge, der skal i gymnasiet, vurderer deres grundskoleoplevelser markant bedre end de øvrige grupper.

Begrundelserne for at vælge 10. klasse er ligeledes forskellige, alt efter om den unge skal i ordinær 10. klasse eller i 10. klasse på en efterskole.

Unge, der har søgt ordinær 10. klasse, har et mål om at forbedre sig fagligt

Blandt unge, der har søgt ordinær 10. klasse, er de mest gennemgående årsager, at de vil forbedre sig fagligt (63 %), blive mere afklarede med hensyn til uddannelse og arbejde (49 %) og blive bedre til personlige ting (40 %).

Unge, der har søgt efterskole, vil gerne have mulighed for at dyrke en interesse

Størstedelen af de unge, der har søgt 10. klasse på en efterskole, svarer, at de gerne vil have mulighed for at dyrke en interesse (69 %). Derudover fremhæver mange, at de ønsker at blive mere afklarede med hensyn til uddannelse og arbejde (35 %), mere modne (32 %) og bedre til sociale ting (28 %).

Valget af 10. klasse er velovervejet

Interviews med de unge viser, at valget af 10. klasse er velovervejet. Ud over de begrundelser for valget, som fremgår af spørgeskemaundersøgelsen, har mange af de unge en følelse af endnu ikke at være klar til at skulle videre i uddannelsessystemet, og de har en forventning om, at 10. klasse kan gøre dem mere klar – det gælder både personligt og fagligt og både for unge, der skal på efterskole, og unge, der skal i ordinær 10. klasse.

De unge oplever også, at 10. klasse kan give en tiltrængt pause fra det, der opfattes som det traditionelle uddannelsessystem. Uanset om der er tale om 10. klasse på en efterskole eller en ordinær 10. klasse, er det et år, hvor den unge får chancen for at prøve noget nyt i et andet miljø, der er præget af mindre pres, og en mulighed for at blive inspireret af nye ting og dermed undgå at blive skoletræt. Særligt de unge, der skal på efterskole, ser efterskolen som et sted, hvor de har mulighed for at dyrke interesser og afprøve nye sider af sig selv.

Også mange uddannelsesparate unge har søgt 10. klasse

En del uddannelsesparate unge har, til trods for at de er vurderet uddannelsesparate, søgt 10. klasse. Blandt unge, der skal i ordinær 10. klasse, svarer 53 %, at de er vurderet parate til både gymnasium og erhvervsuddannelser. Blandt unge, der skal på efterskole, er denne andel 75 %. I de kvalitative interviews fremhæver de unge, at de ikke selv føler, at de er klar til at starte på en ungdomsuddannelse. Eksempelvis fordi de er i tvivl om, hvilken uddannelse de skal vælge, eller føler, at de har brug for at blive bedre fagligt. Flere fortæller også, at deres lærer mener, at de ville have godt af et ekstra år, før de skal starte på en ungdomsuddannelse.

De fleste unge ønsker at gå i gymnasiet efter 10. klasse

I gruppen af unge, der har søgt 10. klasse, regner langt den største andel (68 %) med at skulle på gymnasiet bagefter. 15 % vil tage en erhvervsuddannelse. Der er dog forskel på de unges fremtidige planer om ungdomsuddannelse, afhængigt af om de har søgt ordinær 10. klasse eller 10. klasse på efterskole. Blandt unge, der har søgt ordinær 10. klasse, er der en større andel, der påtænker at tage en erhvervsuddannelse, end blandt unge, der skal i 10. klasse på en efterskole. Omvendt er der en markant større andel af unge, der skal i 10. klasse på en efterskole, som regner med at skulle på gymnasiet bagefter.

Om datagrundlaget

Analyserne i denne rapport bygger på en spørgeskemaundersøgelse gennemført blandt et repræsentativt udvalg af 9.-klasseelever i Danmark fra marts-maj 2018. Der blev indsamlet 4.407 besvarelser, hvilket giver undersøgelsen en samlet svarprocent på 49 %. Data fra spørgeskemaundersøgelsen er efterfølgende koblet til registerdata fra Danmarks Statistik.

Herudover er der gennemført kvalitative interviews med 26 9.-klasseelever, som alle havde planer om 10. klasse, heraf 16 på efterskole, 1 på en erhvervsskole og 9 på folkeskole, på fri/privatskole eller i 10.-klassecenter. Interviewene er gennemført i marts 2018 efter ansøgningsfristen til 10. klasse og ungdomsuddannelser.

2 Indledning

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) sætter i denne rapport fokus på unges valg af 10. klasse.

46,2 % af 9.-klasseeleverne søgte i 2018 10. klasse. Andelen er steget efter at have været faldende i en lang periode. Det er derfor relevant at bliver klogere på de unges valg, herunder at undersøge både de unges bevæggrunde for valget og hvad der kendetegner de unge, der søger forskellige former for 10. klasser.

Rapporten er en del af en større forløbsundersøgelse, Unges vej mod ungdomsuddannelse, hvor EVA følger en årgang af unge fra 8. klasse og fire år frem med fokus på deres valgproces og overgang til ungdomsuddannelse. Rapporten er en af flere rapporter, der går i dybden med udvalgte temaer i forlængelse af undersøgelsens hovedrapporter.

Der findes mange former for 10. klasser – på folkeskoler, 10.klassecentre, friskoler, privatskoler, erhvervsskoler, ungdomsskoler, kommunale specialtilbud, særlige behandlingstilbud, frie fagskoler og efterskoler. Hovedparten af 10. klasseaktiviteten sker inden for rammerne af folkeskoleloven, hvilket betyder, at undervisningen skal leve op til krav fastsat i folkeskoleloven. Der findes dog også tilbud om 10. skoleår som ikke i juridisk forstand kan karakteriseres som 10. klasse, men som gennemføres inden for rammerne af hhv. friskoleloven, efterskoleloven og ungdomsskoleloven.

Rapporten tager udgangspunkt i de unges egne overvejelser om valget af et ekstra skoleår efter 9. klasse, og går ikke i dybden med de mange forskellige former for 10. klasser. Af hensyn til overskueligheden i fremstillingen i rapporten skelnes der derfor overordnet set mellem 'ordinær 10. klasse', som betegner 10. klasse i henholdsvis 10. klassecenter, på friskole, privatskole eller en erhvervsskole og '10. klasse på efterskole', som også dækker frie fagskoler. Undersøgelsen omfatter således også elever, der følger et 10. skoleår uden for folkeskolens indholdsbestemmelser.

2.1 Metode

Analyserne i denne rapport bygger på en spørgeskemaundersøgelse gennemført blandt et repræsentativt udvalg af 9.-klasseelever i Danmark fra medio marts til medio maj 2018. Undersøgelsens population er elever på folkeskoler og frie grundskoler med udskoling (7.-9. klassetrin). De unge udgør et kvantitativt panel, som følges frem til 2020.

Der blev i dataindsamlingen 2018 indsamlet 4.407 besvarelser blandt de elever, der var i undersøgelsens målgruppe. Det giver undersøgelsen en samlet svarprocent på 49 %. Data fra spørgeskemaundersøgelsen er efterfølgende koblet til registerdata fra Danmarks Statistik.

Herudover er der gennemført kvalitative interviews med 26 9.-klasseelever, som alle havde planer om 10. klasse, heraf 16 på efterskole, 1 på en erhvervsskole og 9 på folkeskole, på fri/privatskole

eller i 10.-klassecenter. Interviewene er gennemført i marts 2018 efter ansøgningsfristen til 10. klasse og ungdomsuddannelser.

De unge er rekrutteret fra ti folkeskoler i sommeren 2016, hvor de er blevet udvalgt på baggrund af spredning med hensyn til kriterierne elevgrundlag og overgangsfrekvens til ungdomsuddannelser. De unge udgør et kvalitativt panel, som vil blive fulgt frem til 2020. Data fra interviewene er blevet transskriberet og derefter systematisk kodet og kondenseret ved brug af frameworktilgangen med henblik på at identificere mønstre i data. Kodningen er foretaget i analyseprogrammet QSR NVivo.

For en gennemgang af den samlede undersøgelses metode henvises til <https://www.eva.dk/sites/eva/files/2017-12/Metodeappendiks%20til%20Unge%20veje%20mod%20ungdomsuddannelse%2005122017.pdf>.

EVA følger overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse

Overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse er en overgang på flere fronter – både personligt, socialt og fagligt. Men hvordan opleves overgangen fra de unges eget perspektiv? Hvilken udvikling sker der med den enkelte unge fra 8. klasse, til den unge er i gang med en ungdomsuddannelse – eller laver noget helt andet? Og på den baggrund: Hvad er en god overgang, og hvordan kan de professionelle omkring de unge understøtte den?

Det undersøger EVA ved at følge de unge, der gik i 8. klasse i skoleåret 2016/17, frem til 2020.

Formålet med undersøgelsen

Det overordnede formål med undersøgelsen er at skabe en helhedsorienteret forståelse af, hvad der har betydning for de unges valgproces og overgangen til ungdomsuddannelse, herunder betydningen af de rammer og indsatser, der tilbydes i skoler, på uddannelsesinstitutioner og i vejledningssystem. Ved at følge de unge over en længere periode får vi en forståelse af, hvordan overgangen opleves fra de unges eget perspektiv, og herunder viden om udviklingen i den enkelte unges valgproces – så at sige mens den finder sted.

Konkret følger vi den årgang, der gik i 8. klasse i 2016/17. Vi undersøger blandt andet, hvordan familie, venner, faglige samt ikke-faglige kompetencer, skift i de unges personlige forhold, faglig og social trivsel og konkrete skole- og vejledningsindsatser har indflydelse på de unges tanker om fremtiden og deres oplevelse af at skulle træffe valg om uddannelse. Og vi ser efterfølgende på, hvordan dette valg bliver fastholdt eller ændret – og hvorfor. Målet er, at vi gennem en bedre forståelse af processerne, påvirkningerne og samspillet i den samlede overgang kan få et meget mere kvalificeret udgangspunkt for at tale om og definere den gode overgang og dermed også mulighed for at drøfte, hvordan de professionelle omkring de unge, ikke mindst lærere og vejledere, kan understøtte den.

Metode

Undersøgelsen følger elever fra 8. klasse og fire år frem, til de har påbegyndt ungdomsuddannelse eller valgt andre veje.

Undersøgelsen kombinerer kvalitative og kvantitative datakilder for at opnå en helhedsorienteret forståelse af overgangen. Vi gennemfører årlige spørgeskemaundersøgelser blandt ca. 8000 unge og interviewer hvert år ca. 60 unge fra hele Danmark.

Rapporter

Der er tidligere udgivet en række rapporter i serien. De kan hentes via følgende link:
<https://www.eva.dk/grundskole/unges-vej-mod-ungdomsuddannelse>

2.2 Projektgruppe

Undersøgelsen er udarbejdet af en projektgruppe med følgende deltagere:

- Chefkonsulent Anne Sophie Madsen (projektleder)
- Chefkonsulent Thea Lund Poulsen
- Seniorkonsulent Mia Uth Madsen.

3 Om valget af 10. klasse

Dette kapitel indeholder en beskrivelse af, hvilke uddannelsesplaner unge i 9. klasse har for de kommende år, herunder hvilke faktorer de unge har lagt vægt på i deres overvejelser, og hvilke personer der har spillet en rolle i deres valgproces.

Overordnet set viser kapitlet, at halvdelen af de unge i 9. klasse har planer om at gå i 10. klasse. I denne gruppe regner størstedelen (68 %) med at gå i gymnasiet efter 10. klasse. Andelen, der har planer om at gå i gymnasiet efter 10. klasse, er større blandt unge, der skal i 10. klasse på en efterskole, end blandt unge, der skal i en ordinær 10. klasse.³

Når man ser på de unges overvejelser og begrundelser for at vælge 10. klasse, er der også stor forskel på, om de skal i en ordinær 10. klasse eller i 10. klasse på en efterskole. Unge, der skal i en ordinær 10. klasse, betoner faktorer som styrket faglighed og større afklaring med hensyn til uddannelse og job. Omvendt lægger unge, der skal på efterskole, vægt på at kunne dyrke deres interesser og at blive styrket socialt.

De unge oplever i høj grad, at de selv har truffet valget om at gå i 10. klasse. Derudover har de unges forældre for en fjerdedels vedkommende haft en høj grad af indflydelse på, hvad de unge skal efter 9. klasse. Unge, der skal i en ordinær 10. klasse, oplever imidlertid i mindre grad, at de selv i høj grad har haft indflydelse på deres valg (79 %), sammenlignet med øvrige unge (92-94 %).

3.1 Halvdelen af de unge i 9. klasse har søgt 10. klasse

I alt halvdelen af de unge i 9. klasse angiver, at de skal i 10. klasse efter 9. klasse jf. tabel 2.1. Hovedparten af de unge skal på efterskole (32 %), mens 17 % skal i en 10. klasse på en grundskole eller i et 10. klassecenter. En lille andel (1 %), skal i 10. klasse på en erhvervsskole. Derudover svarer 5 % af de unge, at de skal noget andet. Endelig har 39 % af de unge søgt en gymnasial uddannelse, mens blot 6 % af de unge har søgt en erhvervsuddannelse.

I de følgende analyser er den ene procent, der har søgt 10. klasse på en erhvervsskole, af formidlingsmæssige hensyn lagt sammen med kategorien ordinær 10. klasse (grundskoler og 10. klassecenter).

³ Disse tal stemmer fint overens med søgetal fra Statistikbanken i Danmarks Statistik, der viser, at der i 2018 var 46,2 % af eleverne i 9. klasse, der havde søgt en 10. klasse.

TABEL 3.1

Hvad skal du, når du er færdig med 9. klasse?

	Antal	Procent
10. klasse (almindelig)	762	17 %
10. klasse (efterskole)	1.399	32 %
10. klasse (erhvervsskole)	57	1 %
Erhvervsuddannelse	254	6 %
Gymnasial uddannelse	1.706	39 %
Andet	229	5 %
Total	4.407	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt 9.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2018.

Note: Spørgeskemaet er besvaret efter fristen for ansøgning til 10. klasse og ungdomsuddannelser i marts måned.

3.2 Flest unge vil i gymnasiet efter 10. klasse

I gruppen af unge, der har søgt 10. klasse, regner langt den største andel af de unge med at skulle på gymnasiet bagefter (68 %).⁴ Ser man nærmere på fordelingen, afhængigt af om de unge skal i en ordinær 10. klasse eller i 10. klasse på efterskole, ser man en række forskelle. Blandt de unge, der har søgt en ordinær 10. klasse, er der en større andel, der påtænker at tage en erhvervsuddannelse, end blandt unge, der skal i 10. klasse på en efterskole (18 % sammenlignet med 7 %). Der er også flere i denne gruppe, der ikke ved, hvad de skal efter 10. klasse (17 % sammenlignet med 11 %). Omvendt er der en markant større andel af unge, der skal i 10. klasse på en efterskole, som regner med at skulle på gymnasiet bagefter (74 % sammenlignet med 56 %).

TABEL 3.2

Tanker om, hvad man skal efter 10. klasse, fordelt på, hvilken type 10. klasse man har søgt (N = 2.218)

Planer efter 10. klasse	10. klasse (ordinær)		10. klasse (efterskole)		Total	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Erhvervsuddannelse	148	18 %	98	7 %	246	11 %
Gymnasial uddannelse	453	56 %	1.030	74 %	1.483	68 %
EUX	32	4 %	66	5 %	98	4 %
Forberedende tilbud (fx EGU)	6	1 %	4	0 %	10	0 %
Andet	30	4 %	36	3 %	66	3 %
Ved ikke	136	17 %	151	11 %	287	13 %

⁴ Det landsdækkende tal for elever, der søger gymnasiet efter 10. klasse, er 67 %, hvilket dermed stemmer fint overens med de 68 % i forløbsundersøgelsen, der regner med at søge gymnasiet efter 10. klasse.

Planer efter 10. klasse	10. klasse (ordinær)		10. klasse (efterskole)		Total	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Total	805	100 %	1.385	100 %	2.190	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt 9.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2018.

Note: Baseret på spørgsmålet "Hvad tænker du, at du skal, når du er færdig med 10. klasse?".

Note: Dette spørgsmål er udelukkende stillet til de respondenter, der har svaret, at de skal i 10. klasse, når de er færdige med 9. klasse.

Note: De 57 elever, der skal i 10. klasse på en erhvervsskole, indgår her i kategorien "10. klasse (ordinær)".

Note: p-værdi < 0,001.

Caroline er uddannelsesparat, men vil gerne på efterskole for at få et break, inden hun begynder i gymnasiet

Glæder mig til at prøve at stå på egne ben og komme videre fra folkeskolen

Jeg vil gerne på efterskole i 10. klasse. Det vil jeg mest af alt, fordi jeg trænger til et break, inden jeg skal i gymnasiet. De sidste to år har været lidt stressende med eksaminer, og så bliver det rart med lidt afveksling efter at have gået på den samme folkeskole i ti år. Jeg glæder mig til at starte på efterskole, og det bliver spændende, fordi man for første gang skal stå på egne ben. Desuden synes jeg, at det er lidt nervepirrende slet ikke at kende nogen, når man starter.

At tale med familie og venner har inspireret mig til at vælge 10. klasse på efterskolen

Jeg har længe vidst, at jeg gerne vil på efterskole i 10. klasse. Jeg har haft flere snakke med min mor og storebror om det. Min storebror har gået på efterskole og har været rigtig glad for det. Det har hjulpet mig meget med hensyn til at træffe en beslutning om at tage på efterskole. Derudover har jeg talt med flere af mine venner, som også skal på efterskole, samt besøgt flere forskellige efterskoler, før jeg traf en beslutning.

Vigtigt med gode venner for at kunne udvikle sig og trives på efterskolen

For at kunne trives på efterskolen er det vigtigt for mig at få nogle gode venner, og at man på efterskolen får opbygget et godt socialt fællesskab. Jeg tror, at efterskole kan hjælpe mig med at udvikle mig som menneske og gøre mig klar til tre år i gymnasiet.

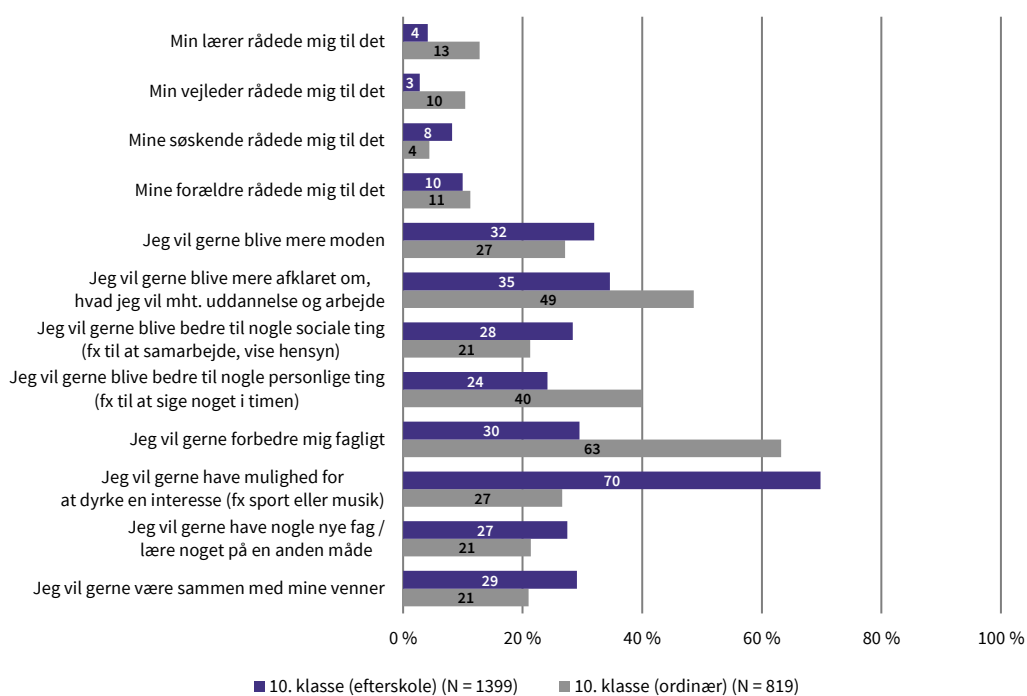
3.3 Grunde til at tage 10. klasse afhænger af, hvilken type 10. klasse man skal i

Faktorer, der i høj grad har betydet noget for de unges valg af 10. klasse, varierer, afhængigt af om de skal i en ordinær 10. klasse eller i 10. klasse på en efterskole (jf. figur 2.1). Blandt unge, der skal i en ordinær 10. klasse, er de mest gennemgående faktorer at ville forbedre sig fagligt (63 %), at blive mere afklaret med hensyn til uddannelse og arbejde (49 %) og at blive bedre til personlige ting (40 %).

Den faktor, som unge, der skal i 10. klasse på en efterskole, hyppigst angiver, er muligheden for at dyrke en interesse (69 %). Derudover fremhæver de også en mulighed for at blive mere moden (32 %), at blive mere afklaret med hensyn til uddannelse og arbejde (35 %) samt at blive bedre til sociale ting (28 %).

FIGUR 3.1

Faktorer, der i høj grad har haft betydning for de unges valg af 10. klasse

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt 9. klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2018.

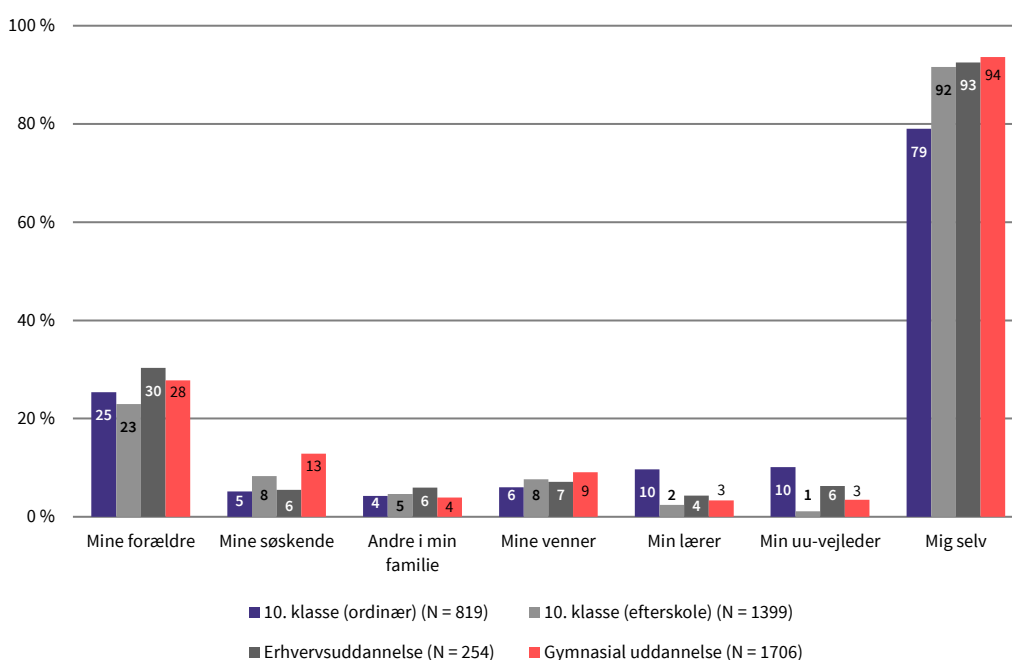
Note: Dette spørgsmål er udelukkende stillet til de respondenter, der har svaret, at de skal i 10. klasse, når de er færdige med 9. klasse.

Note: De 57 elever, der skal i 10. klasse på en erhvervsskole, indgår her i kategorien "10. klasse (ordinær)".

Den unge selv (90 %) – og dernæst vedkommendes forældre (26 %) – er de personer, der oftest har haft en høj grad af indflydelse på, hvad den unge skal efter 9. klasse (jf. figur 2.2). Der er dog enkelte forskelle, alt afhængigt af hvad den unge skal efter 9. klasse. Unge, der skal i en ordinær 10. klasse, oplever i mindre grad, at de selv har haft indflydelse på deres valg (79 %), sammenlignet med den øvrige ungegruppe (92-94 %). Samtidig ser det ud til, at lærere og UU-vejledere har spillet en lidt større rolle med hensyn til de unges valg af ungdomsuddannelse blandt unge, der skal i en ordinær 10. klasse. Dog er det stadig kun omkring 10 % af de unge, der skal i en ordinær 10. klasse, der angiver, at UU-vejlederen i høj grad har haft indflydelse på deres valg.

FIGUR 3.2

Personer, der i høj grad har haft indflydelse på de unges valg af 10. klasse

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt 9. klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2018.

Note: Dette spørgsmål er udelukkende stillet til de respondenter, der har svaret, at de skal i 10. klasse, når de er færdige med 9. klasse.

Note: De 57 elever, der skal i 10. klasse på en erhvervsskole, indgår her i kategorien "10. klasse (ordinær)".

Note: De 229 unge, der har svaret "Andet" på spørgsmålet om, hvad de skal efter 9. klasse, er udeladt.

3.4 Valget af 10. klasse er velovervejjet

De forskellige begrundelser for valget af 10. klasse, som fremgår af spørgeskemaundersøgelsen, går igen i det kvalitative materiale, men de unge fremhæver derudover andre faktorer, som har haft betydning for deres valg.

Overordnet set viser den kvalitative analyse, at der er tale om en velovervejjet beslutning, hvor særligt fire forskellige forhold danner baggrund for, at de unge vælger et tiende skoleår:

- Det er en mulighed for at få en pause.
- Det er en hjælp til at afklare næste skridt.
- Det er en mulighed for at blive klar til det videre uddannelsesforløb (en mulighed for at udvikle sig personligt, fagligt og socialt).
- Familie, venner, lærere og vejledere påvirker indirekte valget.

De unge angiver typisk flere forskellige årsager til at have taget valget om det tiende skoleår.

Der er ingen af de unge, der nævner økonomi som en faktor for valg/fravalg af henholdsvis ordinær 10. klasse og 10. klasse på efterskole. En mulig årsag kan være, at de unge i meget høj grad oplever, at uddannelsesvalget er deres eget, jf. også de store andele af unge, der oplever i høj grad selv at

have haft indflydelse på deres valg efter 9. klasse (jf. figur 2.2 ovenfor). Det kan betyde, at hvis økonomi eksempelvis har spillet en rolle for et fravalg af en efterskole, kan de unge have en tendens til at fremhæve det positive tilvalg af en anden type 10. klasse. Samme tendens lader til at gøre sig gældende for de unge, som er vurderet ikke-parate til ungdomsuddannelse, og som derfor kan føle sig tvunget til at tage et år i 10. klasse. Her bliver valget om 10. klasse fremhævet som den unges eget valg eller et valg, de ville have taget uanset.

3.4.1 En mulighed for at få en pause

Mange af de unge fremhæver året i 10. klasse som en mulighed for at få et break fra den skolegang, de har kendt indtil videre – inden de skal videre til ungdomsuddannelse. I det tiende skoleår kan de dermed samle kræfter, inden de skal videre i uddannelsessystemet, og undgå, at skoletræthed kommer til at præge deres tid på ungdomsuddannelsen.

Jeg har overvejet gymnasiet ud over efterskole. Det endte med efterskole, fordi jeg tror, jeg ville fortryde, hvis jeg ikke gjorde det. Jeg vil på efterskole for at få en pause og komme lidt væk. Men også for at udvikle mig som menneske. Man har gået her [i folkeskolen] i 10 år, og de sidste to år har været lidt stressende pga. eksaminer. Så jeg har godt af at komme lidt væk, inden jeg skal på gymnasiet.

De unge fremhæver, at de håber på at blive inspireret af nye ting og også på den måde undgå skoletræthed. Nogle af de unge nævner også, at de føler, det er for tidligt eller for hurtigt for dem at skulle tage det næste skridt. Et valg om 10. klasse giver ekstra tid og bliver en måde at sænke tempoet på.

De unge, der skal på efterskole, har i høj grad valgt efterskolen for at opleve en anden måde at gå i skole på, hvor de har mulighed for at dyrke deres interesser og lære på nye måder – inden de skal videre til en ungdomsuddannelse. Her fremhæver de unge sportsinteresser (fx fodbold eller gymnastik), nye interesser, som de ikke har dyrket tidligere (fx drama, sprog osv.), eller interesser, der også guider deres videre uddannelsesplaner (fx e-sport, grafisk design).

For de unge, som har valgt 10. klasse på efterskole, gælder det særligt, at de har en forventning om, at det bliver en unik oplevelse, som de ikke vil være foruden. Efterskolen bliver fremhævet som en anden måde at gå i skole på, fordi man bor på skolen sammen med jævnaldrende frem for at bo hjemme med forældre og søskende. Mange af de unge har også en forventning om, at det bliver sjovt og hyggeligt og er en mulighed for også at få et andet forhold til lærerne.

3.4.2 En hjælp til at afklare næste skridt

Som det fremgår af spørgeskemaundersøgelsen, er der mange af de unge, som vælger 10. klasse for at blive mere afklarede med hensyn til, hvilken ungdomsuddannelse de skal vælge. Den kvalitative analyse viser, at de unge kan være helt usikre på, hvad de skal vælge, eller at de blot gerne vil blive mere sikre på valget. For de unge, som er i tvivl om deres næste uddannelsesmæssige skridt, ses 10. klasse som en mulighed for at få et ekstra år til at tænke sig om. De unge tager valget om ungdomsuddannelse seriøst og ønsker at være helt sikre på deres valg. Derfor er det rart, at de får et ekstra år, før den endelige beslutning skal tages:

Jeg ved ikke, hvad jeg skal bagefter, det er også derfor, jeg tager efterskolen, for at få et år til at tænke over det, fordi jeg ved ikke helt, hvad jeg vil, endnu.

En del af de unge er helt afklarede med hensyn til, at de skal starte på en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse, men er fx i tvivl om, hvorvidt det skal være STX eller HHX, eller hvilken specifik erhvervsuddannelse de skal vælge.

3.4.3 En mulighed for at blive klar til det videre uddannelsesforløb

Mange af de unge begrundet deres valg om at tage i 10. klasse med en følelse af ikke at være klar til at skulle videre i uddannelsessystemet, og de forestiller sig, at 10. klasse kan gøre dem mere klar. Mange af de unge beskriver det som et ønske om at blive mere modne. De unge siger eksempelvis, at de gerne vil finde ud af noget mere om sig selv, lære sig selv bedre at kende eller udfordre egne grænser. Det gælder både unge, der skal i ordinær 10. klasse, og unge, der skal på efterskole. Den kvalitative analyse peger endvidere på, at de unge, som skal på efterskole, fremhæver, at efterskoleåret er en mulighed for at blive mere selvstændig, fordi de unge lærer at bo selv, vaske deres eget tøj og klare sig selv, når deres forældre ikke kan hjælpe. For nogle af de unge, som gerne vil i gymnasiet efter 10. klasse, hænger følelsen af ikke at være klar sammen med forestillingen om gymnasiet som et sted, hvor man skal være mere voksen.

Mange af de unge fremhæver også et ønske om at forbedre sig fagligt som begrundelse for at tage 10. klasse. De unge ønsker at blive fagligt bedre i specifikke fag og få mulighed for at hæve deres karakterer. For nogle af de unge, som allerede ved, at de skal i gymnasiet efter 10. klasse, er der en forventning om, at gymnasiet har et meget højere niveau. Disse unge er typisk vurderet uddannelsesparate, men de har en oplevelse af, at de ikke er klar, og året skal derfor bruges til at forbedre sig til gymnasiet. Der er også en enkelt af de interviewede unge, som ikke er uddannelsesparat. Hun ønsker at forbedre sig fagligt, men det er ikke uddannelsesparathedsvurderingen, der er hendes primære grund til at vælge 10. klasse. Hun oplever at være meget usikker på, hvad hun skal efter 10. klasse, og det er derfor denne afklaring, der er hendes primære formål med 10. klasse.

Endelig begrundet flere unge valget af 10. klasse med, at det er en mulighed for at lære nye mennesker at kende og få nye venner. For nogle af de unge hænger dette sammen med et ønske om at blive bedre til at snakke med folk og udvikle sig socialt, fordi det er noget, de før har haft svært ved. I de tilfælde ses året som en mulighed for at starte på en frisk og få nye venner. For andre unge handler 10. klasse ikke nødvendigvis om at forbedre sig socialt, men om at dyrke det sociale. I de tilfælde handler det mere om at komme væk fra vante rammer og få en ny omgangskreds. Her er der en glæde ved og forventning om at lære en masse nye mennesker at kende, men det er ikke forbundet med tidligere, dårlige oplevelser. Særligt efterskolen bliver fremhævet som et sted, hvor man opnår et sammenhold ved at gå op og ned ad hinanden hele tiden, og der er en forventning om, at man bliver en stor familie.

3.4.4 Familiens, vennernes, lærernes og vejledernes betydning for den unges valg

Dette afsnit handler om de personer, der har spillet en rolle i de unges valgproces. I spørgeskemaundersøgelsen svarer en forholdsvis lille andel af de unge, at lærer, vejleder, søskende eller forældre rådede dem til at vælge 10. klasse. Den kvalitative undersøgelse viser dog, at særligt den unges familie og venner har stor betydning for den unges valg, men at det i højere grad er som inspiration eller sparringspartnere.

De fleste unge fortæller, at de særligt har snakket med deres forældre om valget, eller at forældrene har hjulpet med at lede efter den rigtige efterskole eller 10. klasse. Selvom de fleste unge udtrykker, at deres forældre har hjulpet dem med 10. klasse, oplever de unge generelt, at de selv har truffet valget om 10. klasse.

[Mine forældre] har bare sagt, at jeg skulle gøre det, jeg gerne vil, og så vil de bakke op om det. Men samtidig har de så sagt, at efterskole er en god ide.

Selvom valget er de unges eget, er det tydeligt, at de lytter til og lader sig påvirke af families, venners, læreres eller vejlederes forslag. Herunder beskriver en ung pige, som har besluttet at søge en ordinær 10. klasse, hvordan hendes oplevelse af at tage beslutningen har været:

De [forældre og vejleder] sagde, det var min beslutning. Jeg kunne godt tage gymnasium efter 9. klasse, men det var spørgsmålet, om det var det værd, fordi jeg ville være stresset, fordi det ville være godt med et år mere, så jeg kunne bygge op på de svage led og læse på niveau med de andre på gym. [...] Det har været meget let at tage beslutningen. Men det var svært, inden jeg fik at vide, hvad min UU-vejleder og mine forældre syntes. Der vidste jeg bare ikke, hvad jeg skulle. Nu har jeg fået lidt styr på, at det ikke går så godt fagligt. Så vil jeg hellere tage 10. end tage et sted hen, hvor jeg vil stresser mig selv. Hvor jeg kan falde længere ned i karakter.

Unge, der har ældre søskende, som har gået i 10. klasse, fremhæver generelt, at deres ældre søskende har haft en god oplevelse. Derfor ønsker den unge også at gå i 10. klasse. Som det fremgår af spørgeskemaundersøgelsen (figur 2.1 og figur 2.2), er det ikke mange unge, der har angivet, at de er blevet rådet af deres søskende, eller at deres søskende har haft en høj grad af indflydelse på deres valg. Men det kvalitative materiale viser, at ældre søskende i høj grad kan inspirere gennem det gode eksempel:

Min søster går i 10. klasse. Jeg lagde mærke til, hvor mange venner hun fik, og at hun blev bedre til tingene. Og så tænkte jeg, at det kunne jeg faktisk også godt bruge.

Særligt unge, der vælger at tage på efterskole, fremhæver, at de længe har vidst, at de ville på efterskole. Nogle unge har endda været skrevet op, siden deres ældre søskende gik på efterskole. En af de interviewede unge fremhæver, at det er en familietradition at tage på efterskole, og har derfor ikke overvejet andet end efterskole:

Nej [jeg overvejede ikke andet end efterskole]. Og det er også mest, fordi det er en tradition hjemme hos mig, at man er på efterskole. Min storebror har også været afsted, dog ikke på den samme.

De unges venner har haft betydning for deres valg på to forskellige måder: De har hørt godt om 10. klasse gennem venner eller bekendte. Her er det særligt efterskole, der bliver fremhævet som en oplevelse, som alle bør prøve. Nogle af de unge fremhæver efterskole som noget, mange andre tager på, eller som noget, der er meget in i tiden. Men mange vil også gerne være sammen med deres venner. De fremhæver, at grunden til, at de vælger en bestemt 10. klasse, er, at deres venner skal i den pågældende 10. klasse, eller at de ønsker at tage et ekstra år i 10. klasse ligesom deres venner, så de kan følges ad til gymnasiet. Derudover fortæller mange af de unge, at de har snakket med deres venner om deres beslutning.

Det er meget forskelligt, om de unge har fået hjælp af lærere eller vejledere i forhold til at tage valget om 10. klasse. De unge, der fremhæver, at de har snakket med deres lærer eller vejleder om 10. klasse, har en oplevelse af, at lærer eller vejleder har hjulpet dem med at træffe beslutningen.

Magnus er uddannelsesparat til EUD og har valgt en kommunal 10. klasse med iværksætterlinje. Bagefter forventer han at starte på en tømreruddannelse

10. klasse giver mig en pause fra skolen

Jeg har været meget i tvivl om, hvad jeg skulle efter 9. klasse, men jeg har besluttet mig for at tilmelde mig en 10. klasse. Man kommer længst med en uddannelse, men det er svært at finde ud af, hvad jeg har lyst til at lave resten af livet. Det slog mig, at jeg ikke havde lyst til at skulle direkte videre med en uddannelse, for jeg er gået lidt død i det efter ti år i folkeskolen. Jeg kan mærke, at jeg har brug for en pause fra skolen, inden jeg skal videre, og derfor var det nemmere at vælge 10. klasse. På den måde køber jeg mig mere tid, inden jeg skal træffe vigtige beslutninger, og jeg får mere tid til at komme i praktik.

Iværksætterlinje og drømmen om eget firma

Tidligere på året var der en ude og fortælle om de forskellige linjer, man kan vælge i 10. klasse. Skolen havde en iværksætterlinje, og derfor har jeg valgt netop den 10. klasse. Jeg kunne godt tænke mig at have mit eget firma en dag, hvor jeg kan tjene gode penge. Tanken om mit eget firma motiverer mig, og det betyder også, at jeg ikke kun tænker negativt om at gå i skole. Min søster går på den samme skole, og jeg har hørt om den fra hende. Hun har fået mange venner og er blevet bedre til fagene. Det kunne jeg også godt bruge, for så er det ikke så kedeligt at gå i skole.

Uddannelsesparat, men vil gerne forbedre min matematik

Jeg er uddannelsesparat, så jeg kunne godt gå direkte videre på en erhvervsuddannelse, men det er jo aldrig en dårlig ide at få karaktererne lidt højere op. Jeg vil gerne blive bedre til matematik, så et år i 10. klasse kan nå at gøre mig bedre. På iværksætterlinjen lærer jeg den matematik, jeg skal kunne, hvis jeg gerne vil starte et firma. Jeg synes, det er smartere at tage en uddannelse, som jeg synes, er spændende, og som der også er nogle penge i. Min mor har ikke nogen uddannelse, og hun har kun arbejdet kedelige steder.

Praktik inspirerede mig til at lære et håndværk

Jeg har hele tiden vidst, at jeg skal lære et håndværk, men jeg skulle bare finde ud af, hvad det skulle være. Jeg har tænkt på, at det skal være tømrer, fordi jeg gerne vil sætte huse i stand og tjene penge på at sælge dem videre. Der var en tømrer, der havde bygget et hus her i området, der så virkelig godt ud, og det inspirerede mig meget. Jeg har også været i praktik, hvor jeg prøvede at lave vvs-arbejde. Det synes jeg, var interessant, for det er fedt at kunne lave sine egne ting og ikke skulle ringe efter nogen, hvis der er noget, der går i stykker.

4 Hvad kendetegner unge, der vælger 10. klasse?

I dette kapitel ser vi nærmere på, hvad der kendetegner unge, der skal i henholdsvis ordinær 10. klasse og 10. klasse på efterskole. Her sætter vi fokus på fire temaer: de unges socioøkonomiske baggrund, hvor fagligt stærke de unge er, deres grundskoleerfaringer og deres karrierekompetencer.

Overordnet set viser kapitlet, at der er stor forskel på unge, der skal i ordinær 10. klasse, og unge, der har søgt ind på en efterskole. Unge, der skal i ordinær 10. klasse, har det generelt sværere end øvrige unge med hensyn til de fire temaer. Billedet er imidlertid ikke helt entydigt, og der er nogle områder, hvor gruppen, der skal i ordinær 10. klasse, ligner unge, der skal på efterskole, mens der er andre områder, hvor de i højere grad ligner gruppen, der skal i gang med en erhvervsuddannelse.

Når det kommer til socioøkonomisk baggrund, er det især unge, der har søgt efterskole, der skiller sig ud ved i højere grad at komme fra veluddannede hjem med en højere grad af beskæftigelse. Gruppen af unge, der har søgt ordinær 10. klasse, har lavere faglig selvtilid, og flere er vurderet ikke-uddannelsesparate – især sammenlignet med unge, der skal på efterskole eller i gymnasiet. Samtidig er der en tendens til, at disse unge vurderer deres tid i grundskolen mindre positivt end unge, der skal på efterskole eller i gymnasiet. Unge, der skal i 10. klasse, vurderer deres karrierekompetencer dårligere end øvrige unge, når det kommer til både viden om sig selv og viden om uddannelse og job. Det gælder både unge, der har søgt ordinær 10. klasse, og unge, der har søgt efterskole.

4.1 Unge med stærk socioøkonomisk baggrund vælger i højere grad at tage på efterskole

Blandt unge, der skal på efterskole, er der en større andel, som har en mor, der er i beskæftigelse (91 %), sammenlignet med de unge, der skal i ordinær 10. klasse (78 %) (jf. tabel 3.1). Tilsvarende ser man også, at efterskolegruppen har mere veluddannede mødre (jf. tabel 3.2). Fx er der 54 % af dem, der har søgt efterskole, som har en mor med en mellemlang (40 %) eller lang (14 %) videregående uddannelse, sammenlignet med 26 % af de unge, der har søgt en ordinær 10. klasse. Samme tendens tegner sig, hvis man ser på fars socioøkonomiske position.⁵

⁵ Resultater ikke medtaget.

TABEL 4.1

Mors tilknytning til arbejdsmarkedet fordelt på, hvad den unge skal efter 9. klasse

	10. klasse (ordinær) (N = 777)	10. klasse (efterskole) (N = 1.368)	Erhvervs- uddannelse (N = 242)	Gymnasial uddannelse (N = 1.648)	Total (N = 4.035)
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Beskæftiget	78 %	91 %	80 %	82 %	84 %
Arbejdsløs	3 %	2 %	4 %	3 %	3 %
Uden for arbejdsstyrken	19 %	7 %	16 %	15 %	13 %
Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt 9.-klasselever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2018, samt registeroplysninger.

Note: De 57 elever, der skal i 10. klasse på en erhvervsskole, indgår her i kategorien "10. klasse (ordinær)".

Note: De 229 unge, der har svaret "Andet" på spørgsmålet om, hvad de skal efter 9. klasse, er udeladt.

Note: Analysen er baseret på de unge, som det var muligt at koble til befolkningsregistre i Danmarks Statistik.

Note: p-værdi < 0,001.

TABEL 4.2

Mors højeste fuldførte uddannelse fordelt på, hvad den unge skal efter 9. klasse

	10.klasse (ordinær) (N = 760)	10. klasse (efterskole) (N = 1.362)	Erhvervs- uddannelse (N = 238)	Gymnasial uddannelse (N = 1.615)	Total (N = 3.975)
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Grundskole/forberedende uddannelse	19 %	5 %	21 %	10 %	11 %
Gymnasial uddannelse/eud	49 %	35 %	56 %	40 %	41 %
Kor videregående uddannelse	6 %	6 %	4 %	6 %	6 %
Bachelor/mellemlang videregående uddannelse	22 %	40 %	17 %	29 %	31 %
Lang videregående uddannelse/ph.d.	4 %	14 %	3 %	15 %	12 %
Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt 9.-klasselever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2018, samt registeroplysninger.

Note: De 57 elever, der skal i 10. klasse på en erhvervsskole, indgår her i kategorien "10. klasse (ordinær)".

Note: De 229 unge, der har svaret "Andet" på spørgsmålet om, hvad de skal efter 9. klasse, er udeladt.

Note: Analysen er baseret på de unge, som det var muligt at koble til befolkningsregistre i Danmarks Statistik.

Note: p-værdi < 0,001.

4.2 Unge, der har søgt ordinær 10. klasse, har mindre faglig selvtillid

Unge, der har søgt ordinær 10. klasse, vurderer deres faglige selvtillid lavere end øvrige unge. Faglig selvtillid handler om, hvordan den unge selv vurderer sine faglige evner, bl.a. med hensyn til at

klare opgaver og eksaminer. Således er der kun 12 % af de unge, der har søgt ordinær 10. klasse, og 21 % af de unge, der har søgt 10. klasse på efterskole, der ligger i den øverste kvartil, når man ind-deler de unges selvtilidsscore i kvartiler. Til sammenligning gør det sig gældende for 32 % af de unge, der har søgt ind på en gymnasial uddannelse.

Tilsvarende er der 41 % blandt unge, der har søgt ordinær 10. klasse, som har en score for faglig selvtilid, der ligger i den nederste kvartil, sammenlignet med 14 % af de unge, der har søgt en gymnasial uddannelse direkte efter 9. klasse.

TABEL 4.3

Score på skala for faglig selvtilid⁶ fordelt på, hvad den unge skal efter 9. klasse

	10. klasse (ordinær) (N = 805)	10. klasse (efterskole) (N = 1.391)	Erhvervs- uddannelse (N = 252)	Gymnasial uddannelse (N = 1.679)	Total (N = 4.127)
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Øverste kvartil	12 %	21 %	18 %	32 %	24 %
Anden kvartil	13 %	19 %	15 %	23 %	19 %
Tredje kvartil	34 %	33 %	31 %	31 %	32 %
Nederste kvartil	41 %	27 %	37 %	14 %	25 %
Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt 9.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2018.

Note: De 57 elever, der skal i 10. klasse på en erhvervsskole, indgår her i kategorien "10. klasse (ordinær)".

Note: De 229 unge, der har svaret "Andet" på spørgsmålet om, hvad de skal efter 9. klasse, er udeladt.

Note: p-værdi < 0,001.

4.3 Flere unge, der har søgt ordinær 10. klasse, er vurderet ikke-parate

Blandt unge, der skal i en ordinær 10. klasse, findes den største andel ikke-uddannelsesparate unge (26 %) (jf. tabel 3.4). Blandt unge, der skal i 10. klasse på efterskole, er den tilsvarende andel kun 7 %. Der er også en relativt stor andel af unge, der angiver at være vurderet ikke-parate, blandt dem, der har planer om at starte på en erhvervsuddannelse (20 %).

⁶ Valideret skala, der på baggrund af seks spørgsmål giver et mål for, hvorledes den unge vurderer sine faglige evner. Den unge kan svare "Helt enig", "Nærmest enig", "Hverken-eller", "Nærmest uenig" eller "Helt uenig" i forbindelse med udsagn som fx "Jeg tror, at jeg vil klare mig rigtigt godt i skolen" eller "Jeg er sikker på, at jeg kan få en bedre karakter/evaluering end de fleste andre elever".

TABEL 4.4

Den unges egen opfattelse af deres uddannelsesparathedsvurdering fordelt på, hvad den unge skal efter 9. klasse⁷

	10. klasse (ordinær) (N = 666)	10. klasse (efterskole) (N = 1.244)	Erhvervsud- dannelse (N = 217)	Gymnasial- uddannelse (N = 1.684)	Total (N = 3.811)
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Parat til både gymnasial uddannelse og erhvervsuddannelse ⁸	53 %	75 %	64 %	65 %	66 %
Parat til gymnasial uddannelse	13 %	15 %	0 %	33 %	22 %
Parat til erhvervsuddannelse	3 %	1 %	14 %	0 %	2 %
Ikke-parat	26 %	7 %	20 %	1 %	8 %
Ved ikke/ikke vurderet	5 %	3 %	2 %	0 %	2 %
Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 9.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2018.

Note: De 57 elever, der skal i 10. klasse på en erhvervsskole, indgår her i kategorien "10. klasse (ordinær)".

Note: De 229 unge, der har svaret "Andet" på spørgsmålet om, hvad de skal efter 9. klasse, er udeladt.

Note: p-værdi < 0,001.

Den kvalitative analyse viser, at særligt mange af de unge, som skal i ordinær 10. klasse, er i tvivl om, hvorvidt de er vurderet parate eller ikke-parate til en ungdomsuddannelse. Flere af de unge fortæller, at de ikke er blevet informeret af deres lærere og derfor ikke ved, om de er vurderet parate. Nogle af de unge, som skal i 10. klasse, fortæller, at de først fandt ud af, om de var vurderet parat/ikke-parat, da de skulle søge om optagelse til 10. klasse.

Det fremgår også af tabellen ovenfor, at mange parate unge søger 10. klasse på trods af at deres parathedsvurdering. Blandt unge, der skal i ordinær 10. klasse, svarer 53 %, at de er vurderet parate til både gymnasial uddannelse og erhvervsuddannelse. Blandt unge, der skal på efterskole, er denne andel 75 %. Dette kan hænge sammen med, at de unge ikke selv føler, at de er klar til at starte på en ungdomsuddannelse, er i tvivl om næste skridt eller føler, at de har brug for en pause, jf. også afsnit 2.4. En af de interviewede unge fortæller her, at det at være vurderet uddannelsesparat ikke nødvendigvis betyder, at man er parat til at vælge uddannelse:

[...] det kan jo godt være, at de vurderer, at jeg er parat fagligt, men jeg synes jo ikke selv, at jeg er 100 % parat til at springe ud i uddannelse, så hvad er det, det betyder? Det er jeg ikke blevet forklaret ordentligt, synes jeg. Jeg er jo ikke sikker på, hvad jeg vil. At være uddannelsesparat, det er vel at vide, hvad man vil. Så er man klar til at tage en uddannelse.

Selvom den unge er blevet vurderet parat, kan læreren stadig mene, at den unge ville have godt af et ekstra år, før vedkommende starter på en ungdomsuddannelse. En af de unge, som er blevet vurderet parat, fortæller, at hans lærere alligevel anbefalede ham at tage i 10. klasse:

⁷ EVA har i tidligere undersøgelser vist, at der kan være uoverensstemmelse mellem elevens egen opfattelse af uddannelsesparathedsvurderingen og den vurdering, der er registeret i det nationale system optagelse.dk. Denne opgørelse er baseret på elevens egen vurdering.

⁸ De unge kan selv vælge, om de vil vurderes i forhold til en eller begge ungdomsuddannelser.

Mine lærere sagde, at det gik meget godt, og jeg var uddannelsesparat, fordi de tænkte, at det var meget godt. Men de tænkte, at det var bedst med en 10. klasse inden, hvis jeg skulle på gymnasiet, fx [...] det tænkte de, var bedst.

For de unge, som er vurderet ikke-parate, er det forskelligt, hvordan denne vurdering indgår i deres fortællinger. Fælles for dem er, at valget af 10. klasse bliver fremhævet som deres eget valg eller et valg, de ville have taget uanset:

Ung: [...] men det er også en del af grunden til, at jeg blev skrevet op på efterskolen, fordi jeg ikke blev uddannelsesparat. Jeg er uddannelsesparat på næsten alle punkter, fagligt, og på alt andet, men det der sociale, fordi jeg ikke havde en relation til min klasse, det var nok det, der stoppede mig mest for, at jeg kunne blive det.

Interviewer: Hvis de nu havde vurderet dig parat i 9. klasse, kunne du så have overvejet at gå direkte på gymnasiet eller en erhvervsuddannelse?

Ung: Det havde jeg nok heller ikke, fordi jeg stadig føler, at jeg har brug for det ene år. [...] Lige gyldigt hvordan tingene havde været, havde jeg nok gjort det, for jeg tror stadig, at jeg har brug for den erkendelse med mig selv, at jeg er 100 % klar, det kan jeg allerede mærke nu, at det er jeg ikke. Jeg føler bare, at det ville gå galt på en eller anden måde, så jeg ville hellere vente det der år ekstra med at tage et ekstra år i skolen, så bare være 100 % klar, som sagt.

Emma er ikke uddannelsesparat og skal starte i 10. klasse på en friskole, hvor hun kan få hjælp til sin ordblindhed. Bagefter vil hun gerne uddanne sig til at stå i butik

Arbejde med min ordblindhed i 10. klasse

Efter 9. klasse skal jeg starte i en friskole tæt på, hvor jeg bor. Friskolen fungerer samtidig også som en efterskole, men jeg skal kun gå i friskolen, fordi jeg stadig gerne vil bo derhjemme. Jeg har haft mange snakke med mine forældre om, hvad jeg gerne ville efter 9. klasse, og hvad der er bedst for mig. Vi har kun snakket om 10. klasse, fordi jeg har brug for at arbejde med min ordblindhed, og fordi det er det, jeg har lyst til. Jeg har brug for et år mere for at blive klar til at komme videre og til at finde ud af, hvilken uddannelse jeg gerne vil have. Mine forældre syntes, at efterskolen var en god ide, fordi de tænkte, at jeg kunne få bedre hjælp til min ordblindhed der. Jeg fandt ud af, at efterskole ikke lige er mig, for jeg har ikke lyst til at være aktiv hele tiden. Derfor fandt vi et kompromis, så jeg kun skal gå i friskolen og ikke behøver at bo der.

Et år til at forbedre mig fagligt og til at tænke mig om

Jeg blev ikke vurderet uddannelsesparat i 9. klasse, men det er ikke noget, jeg har tænkt så meget på. Det har noget at gøre med min ordblindhed, og at jeg kom lidt bagud i en periode. Lige nu er der ikke altid tid til, at man kan få hjælp til de forskellige problemer, man har, men det tænker jeg, at der er på friskolen. Jeg glæder mig til at starte på friskolen, men jeg er lidt nervøs for at flytte skole igen, for man ved jo først, hvordan skolen er, når man går der.

Videre uddannelse i butik

Mine søskende tog også 10. klasse, og bagefter tog de i gymnasiet, men det tror jeg ikke, at jeg skal. Efter friskolen vil jeg gerne uddanne mig til at stå i butik. Man skal ikke have et så højt snit, og der kan jeg også møde nogle nye mennesker. Det var mine forældre, der gav mig ideen til at stå i butik, og jeg syntes, det lød spændende. Jeg havde ikke selv tænkt på det, men jeg tror,

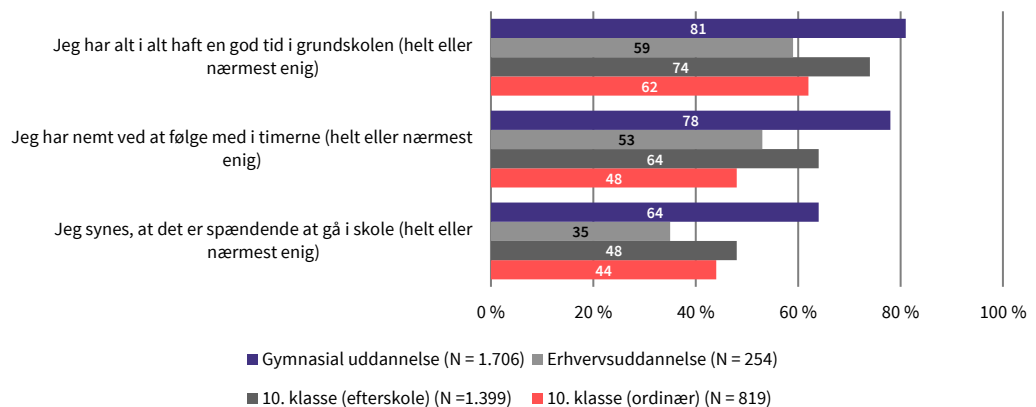
det er godt for mig. I en butik kan jeg være aktiv, og jeg behøver ikke at skulle bruge hovedet hele tiden. Jeg har også overvejet frisør, men nu synes jeg, det lyder mere spændende at stå i butik. Jeg tror også, at der er et højere snit, hvis man vil være frisør. Jeg kan godt lide makeup og produkter, så jeg overvejer en butik som Matas. Det bliver rart at prøve at lave noget andet end at stå op og tage i skole.

4.4 Unges uddannelsesplaner efter 9. klasse hænger sammen med deres grundskoleoplevelser

Der er en tendens til, at unge, der skal i ordinær 10. klasse eller på en erhvervsuddannelse, vurderer deres tid i grundskolen mindre positivt end unge, der skal på efterskole eller i gymnasiet. Fx er der 74 % af de unge, der skal på efterskole, der erklærer sig helt eller nærmest enige i, at de alt i alt har haft en god tid i grundskolen, sammenlignet med 62 % blandt unge, der skal i ordinær 10. klasse. Samme billede tegner sig for indikatorerne ”Jeg synes, at det er spændende at gå skole” og ”Jeg har nemt ved at følge med i timerne”. Dog adskiller unge, der skal i gymnasiet, sig ved at vurdere deres grundskoleoplevelser markant bedre end de øvrige grupper.

FIGUR 4.1

Positive udsagn vedrørende grundskolen

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt 9.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2018.

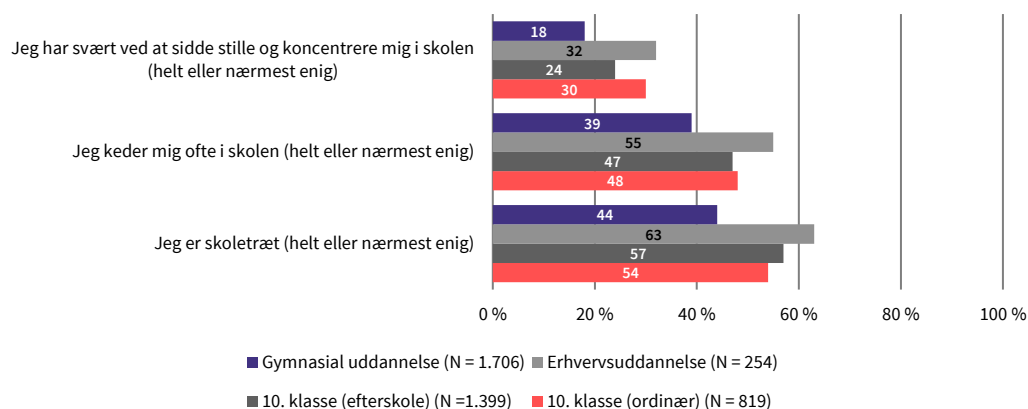
Note: De 57 elever, der skal i 10. klasse på en erhvervsskole, indgår her i kategorien ”10. klasse (ordinær)”.

Note: De 229 unge, der har svaret ”Andet” på spørgsmålet om, hvad de skal efter 9. klasse, er udeladt.

Når vi undersøger yderligere tre udsagn om grundskoleoplevelser, som er negativt formuleret, ser man en tilsvarende tendens. Her er det imidlertid de unge, der skal i gang med en erhvervsuddannelse, der er mest negativt indstillet i forhold til deres grundskoletid. Fx er der 63 % blandt de unge, der skal i gang med en erhvervsuddannelse, der erklærer sig helt eller nærmest enige i udsagnet ”Jeg er skoletræt”, sammenlignet med 44 % blandt unge, der skal i gymnasiet. For unge, der skal i henholdsvis ordinær 10. klasse og 10. klasse på efterskole, gør det sig gældende for 54-57 %, og der er således ikke den store forskel på, hvilken type 10. klasse de unge skal starte på.

FIGUR 4.2

Negative udsagn vedrørende grundskolen

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt 9.-klasselever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2018.
 Note: De 57 elever, der skal i 10. klasse på en erhvervsskole, indgår her i kategorien "10. klasse (ordinær)".
 Note: De 229 unge, der har svaret "Andet" på spørgsmålet om, hvad de skal efter 9. klasse, er udeladt.

Hvis man ser på de unges tilfredshed med deres klasse, er forskellene mellem grupperne mindre udtalte, jf. tabel 4.5. Men hvis man betragter "Altid" og "Ofte" som en samlet kategori, er der en lille overvægt af unge, der er glade for deres klasse, blandt dem, der skal i gymnasiet (80 %), og dem, der skal i 10. klasse på efterskole (79 %), sammenlignet med unge, der skal i en ordinær 10. klasse (75 %), og unge, der skal i gang med en erhvervsuddannelse (71 %).

TABEL 4.5

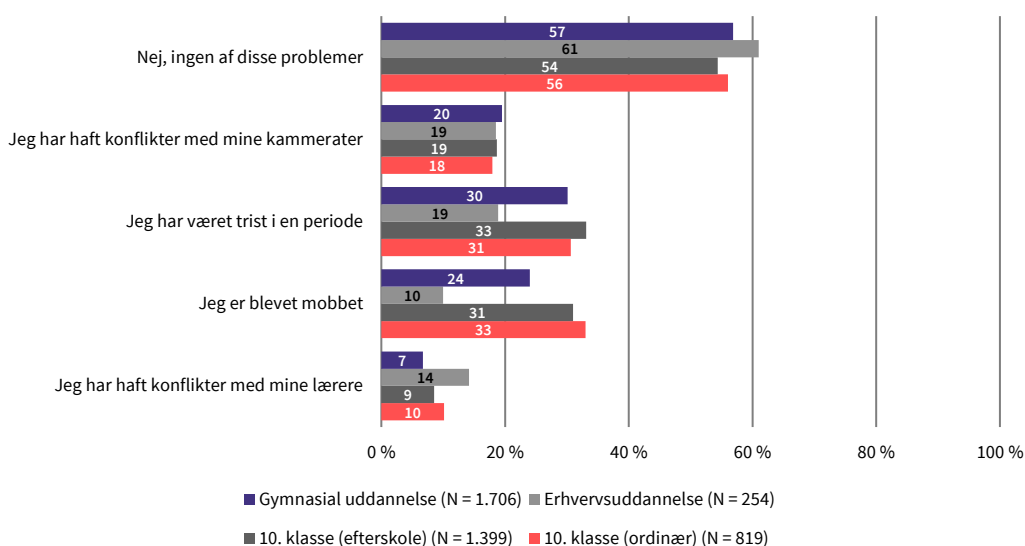
De unges tilfredshed med deres klasse fordelt på, hvad de skal efter 9. klasse

	10. klasse (ordinær) (N = 819)	10. klasse (efterskole) (N = 1.399)	Erhvervsuddannelse (N = 254)	Gymnasial uddannelse (N = 1.706)	Total (N = 4.178)
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Altid	33 %	29 %	36 %	31 %	31 %
Ofte	42 %	50 %	35 %	49 %	47 %
Af og til	15 %	15 %	18 %	14 %	15 %
Sjældent	5 %	4 %	7 %	3 %	4 %
Aldrig	2 %	1 %	1 %	1 %	1 %
Jeg ønsker ikke at svare	2 %	1 %	2 %	1 %	2 %
Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 9.-klasselever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2018.
 Note: baseret på spørgsmålet "Er du glad for din klasse?".
 Note: De 57 elever, der skal i 10. klasse på en erhvervsskole, indgår her i kategorien "10. klasse (ordinær)".
 Note: De 229 unge, der har svaret "Andet" på spørgsmålet om, hvad de skal efter 9. klasse, er udeladt.
 Note: p-værdi < 0,001.

Når man ser på konflikter og tristhed i skolen, er der ikke nogen markante forskelle på unge, der skal i 10. klasse, og ungegruppen som helhed. Dog adskiller unge, der har planer om at starte på en erhvervsuddannelse, sig ved at have en markant mindre andel, der angiver, at de er blevet mobbet eller har været triste i en periode. Andelen, der er blevet mobbet, er 10 % sammenlignet med henholdsvis 33 % blandt unge, der skal i ordinær 10. klasse, og 24 % blandt unge, der skal i gymnasiet. Andelen, der angiver, at de har været triste i en periode, er 19 % blandt dem, der skal i gang med en erhvervsuddannelse, sammenlignet med 30-33 % i de øvrige grupper. Til gengæld ser unge med planer om en erhvervsuddannelse ud til at have en højere forekomst af konflikter med deres lærere (14 % sammenlignet med 7-10 % i de øvrige grupper).

FIGUR 4.3
Konflikter og tristhed i grundskolen

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 9.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2018.
Note: De 57 elever, der skal i 10. klasse på en erhvervsskole (EUD10), indgår her i kategorien "10. klasse (ordinær)".
Note: De 229 unge, der har svaret "Andet" på spørgsmålet om, hvad de skal efter 9. klasse, er udeladt.

4.5 10. klasse som en mulighed for at starte på en frisk

Den kvalitative analyse viser, at valget af 10. klasse for nogle af de unge, som har haft negative grundskoleoplevelser, bliver forbundet med at få en chance for at starte på en frisk i forhold til både det sociale og det faglige. Nogle af de unge oplever, at de har været sat i bås på deres gamle skole. De unge forventer, at 10. klasse på en anden skole vil give dem mulighed for at bryde ud af den bås og få en ny begyndelse. En af de interviewede unge fortæller, at hun håber på, at den ordinære 10. klasse, hun har valgt, kan være en ny start for hende:

Jeg kunne godt tænke mig en ny start, fordi det ikke er gået så godt for mig i 9. klasse, så jeg vil gerne et nyt sted hen, hvor jeg ikke kender nogen. Starte på en frisk og ikke have nogen problemer. Både faglige og sociale problemer. Lidt af det hele. Jeg vil bare prøve noget nyt for at se, om det bliver bedre, end det er nu.

Som tidligere beskrevet hænger valget af 10. klasse for mange af de unge også sammen med en følelse af skoletræthed. Unge, der er skoletrætte og skal i en ordinær 10. klasse, håber på, at den

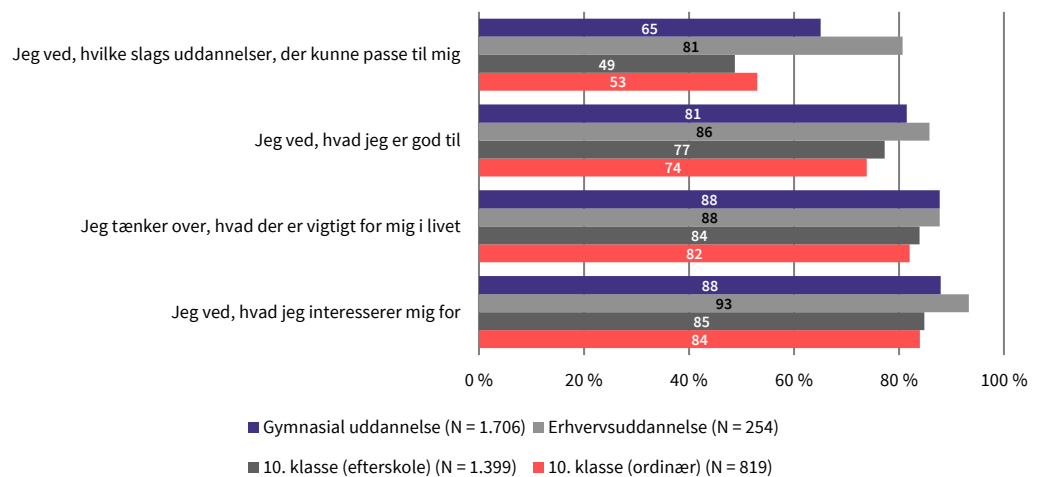
nye skole kan afhjælpe deres skoletræthed inden gymnasiet. Skoletrætte unge, som har valgt at tage på efterskole, regner ikke med at blive skoletrætte i 10. klasse, fordi efterskolen ses som noget spændende og anderledes.

4.6 Unge, der skal i 10. klasse, vurderer deres karrierekompetencer dårligere end øvrige unge

Unge, der skal i 10. klasse – både ordinær 10. klasse og 10. klasse på efterskole – vurderer deres karrierekompetencer dårligere end øvrige unge jf. figur 3.4. Når det kommer til selvindsigt, dvs. viden om sig selv, egne interesser, styrker og svagheder, er det især unge, der skal i gang med en erhvervsuddannelse, der vurderer sig selv højt. Grupperne adskiller sig mest med hensyn til udsagnet ”Jeg ved, hvilken uddannelse der kunne passe til mig”. Her ser man, at 81 % af de unge, der skal i gang med en erhvervsuddannelse, erklærer sig helt eller nærmest enige i udsagnet, mens det gør sig gældende for 49-53 % af unge, der skal i 10. klasse.

FIGUR 4.4

Karrierekompetencer – selvindsigt

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 9.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2018.

Note: De 57 elever, der skal i 10. klasse på en erhvervsskole, indgår her i kategorien ”10. klasse (ordinær)”.

Note: De 229 unge, der har svaret ”Andet” på spørgsmålet om, hvad de skal efter 9. klasse, er udeladt.

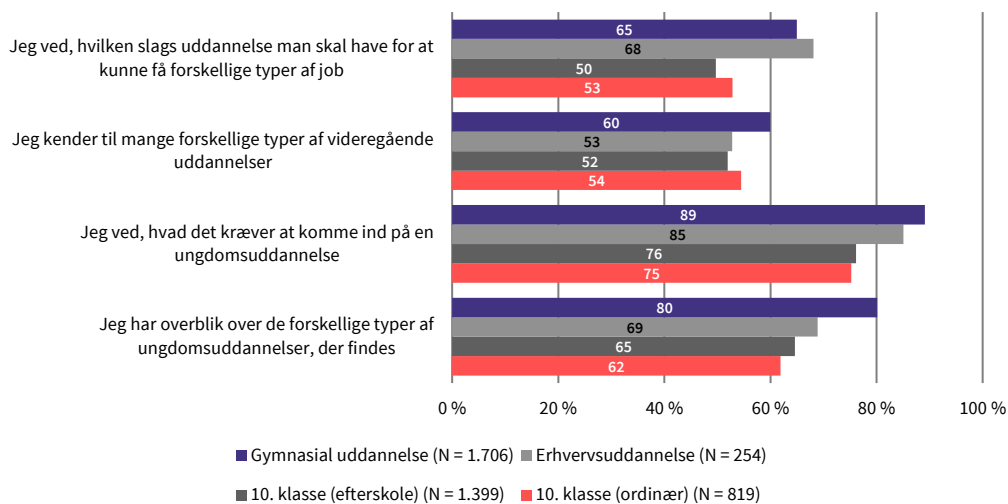
Note: p-værdi < 0,001.

Når det kommer til viden om uddannelse, er det ligeledes unge, der skal have et tiende skoleår, som vurderer deres kompetencer dårligst. Til gengæld er det her for de fleste udsagns vedkommende unge, der skal på gymnasiet, som vurderer sig selv højest.

De største forskelle mellem grupperne ses i forbindelse med udsagnene ”Jeg ved, hvilken slags uddannelse man skal have for at kunne få forskellige typer af job” og ”Jeg har overblik over de forskellige typer af ungdomsuddannelser, der findes”. Førstnævnte udsagn viser en forskel på 18 procentpoint, idet 50 % af de unge, der skal i 10. klasse på efterskole, er helt eller nærmest enige i udsagnet, mens det gør sig gældende for 68 % af de unge, der skal på gymnasiet. For det andet udsagn gælder, at 62 % af de unge, der skal i en ordinær 10. klasse, er helt eller nærmest enige i udsagnet, mens den tilsvarende andel blandt unge, der skal i gymnasiet, er 80 %.

FIGUR 4.5

Karrierekompetencer – viden om uddannelse

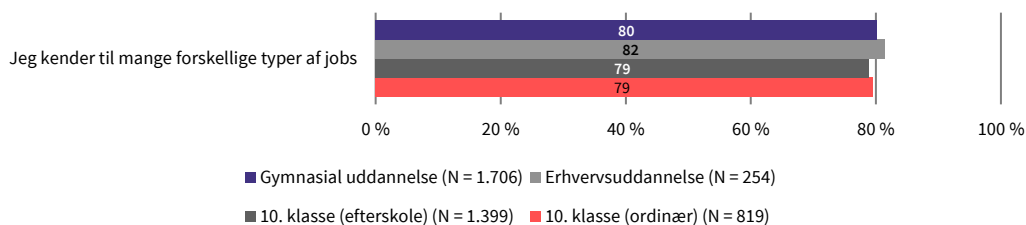

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 9.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2018.
Note: De 57 elever, der skal i 10. klasse på en erhvervsskole, indgår her i kategorien "10. klasse (ordinær)".
Note: De 229 unge, der har svaret "Andet" på spørgsmålet om, hvad de skal efter 9. klasse, er udeladt.
Note: p-værdi < 0,001.

Når det kommer til viden om jobs, er der stort set ingen forskelle mellem grupperne.

FIGUR 4.6

Karrierekompetencer – viden om jobs

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt 9.-klasseelever gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2018.
Note: De 57 elever, der skal i 10. klasse på en erhvervsskole, indgår her i kategorien "10. klasse (ordinær)".
Note: De 229 unge, der har svaret "Andet" på spørgsmålet om, hvad de skal efter 9. klasse, er udeladt.
Note: p-værdi < 0,001.

Christian er ikke vurderet uddannelsesparat og skal på idrætsefterskole i 10. klasse for at blive klogere på, hvilken ungdomsuddannelse der passer bedst til ham

Valgt 10. klasse på efterskole for at blive helt parat til uddannelse

Jeg skal efter sommerferien starte på idrætsefterskole. Lige siden jeg var til introaften, har jeg glædet mig til at starte, og jeg tror, at det er lige noget for mig. Jeg har valgt at tage en 10. klasse, fordi jeg ikke føler mig parat til at vælge uddannelse. Jeg er kommet i den alder, hvor man skal til at træffe valg om uddannelse og fremtiden. Jeg synes, at det er et meget vigtigt og svært valg, da det påvirker resten af mit liv. Det er noget, jeg tænker rigtig meget over. Jeg vil derfor gerne føle mig 100 % parat til en ungdomsuddannelse og være sikker på, at jeg vælger den uddannelse, som passer til mig.

At tale med mine forældre om 10. klasse har hjulpet mig til at tage en beslutning

Det har først og fremmest været samtaler med mine forældre, der har hjulpet mig til at tage en beslutning om, hvad jeg skal efter 9. klasse. Min far synes, at det vil være bedst for mig at starte i 10. klasse og dermed få et ekstra år til at tage et valg med hensyn til, hvilken ungdomsuddannelse jeg skal tage. Han fortryder selv, at han ikke tog en 10. klasse for at blive mere moden, inden han startede på en uddannelse. Jeg vil ikke lave samme fejl, og det kan være, at mit uddannelsesforløb lykkes lidt bedre for mig, når jeg venter et år. Jeg håber, at en 10. klasse på efterskolen kan gøre mig mere moden og klar til uddannelse.

Efterskolen skal forbedre mine sociale kompetencer

Ud over at jeg får et ekstra år i 10. klasse, er det også planen, at jeg skal forbedre mig socialt. Min klasselærer vurderede mig ikke-uddannelsesparat i både 8. og 9. klasse, da jeg ikke snakker så godt sammen med dem fra min klasse. Jeg blev mobbet i de mindre klasser og har aldrig følt mig tilpas og velkommen. Jeg synes, det har været svært at forbedre mig socialt i forbindelse med at blive uddannelsesparat, når man ikke har det godt i sin klasse. På efterskolen bliver det en frisk start, hvor ingen kender mig. Jeg er dermed ikke bekymret for det med at få nye venner og klare mig godt socialt. Jeg håber også, at jeg på efterskolen kan få mere personlig vejledning og blive hjulpet med at finde ud af, hvilken uddannelse som passer bedst til mig. Jeg ser ligeledes frem til at snakke med de andre unge på efterskolen om, hvad de skal efter efterskolen, og blive inspireret til andre uddannelser end gymnasiet.

Jeg ved ikke helt, hvad jeg vil efter 10. klasse. Indtil for nylig har jeg ikke overvejet andre uddannelsesmuligheder end gymnasiet. Alle mine venner skal på gymnasiet, og det er klart, at man bliver påvirket af deres valg. Jeg er imidlertid ikke sikker på, at det er den rette vej for mig, og jeg er begyndt at overveje en erhvervsuddannelse.

Valget af 10. klasse

© 2018 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: Søren Svendsen

ISBN (www) 978-87-7182-185-7

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk